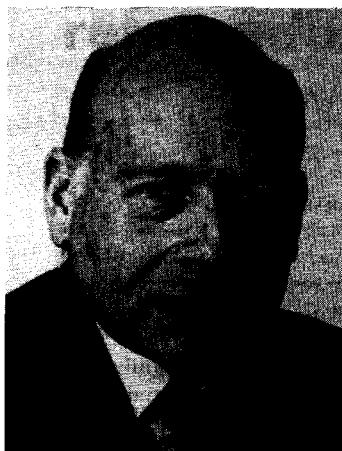

Na het Deense 'nej'

A. Szász

Het Deense 'nej' tegen het Verdrag van Maastricht plaatst zowel Denemarken als Europa voor problemen. De argumenten voor een verdergaande integratie zijn nog steeds van kracht:

- de voortgaande internationale financiële vervalting maakt een monetaire besluitvorming op het Europese vlak wenselijk, met inspraak van allen die aan hun verplichtingen voldoen;
- de Duitse eenwording maakt een verankering van het verenigde Duitsland in West-Europa urgent zolang dit (nog) wederzijds wordt nagestreefd;
- door 'verdieping' kan de Euro-

pese Gemeenschap een kern vormen waar omheen een breder Europa zich kan scharen; dreigende instabiliteit, aangewakkerd door een vacuüm in Centraal-Europa, wordt zo tegengegaan.

De regeringen van de overige elf, met Kohl en Mitterrand voorop, hebben dan ook al laten weten dat zij Maastricht willen doorzetten. Als de overige elf het verdrag inderdaad goedkeuren, zou men in drie richtingen kunnen denken om dit te bereiken. Gepoogd kan worden Denemarken alsnog over de streep te trekken. Politiek is een nieuw referendum alleen denkbaar in een nieuwe situatie; ratificatie door de elf zal door de Denen vermoedelijk niet zo worden gezien. Heronderhandelingen over de inhoud van het verdrag wèl, maar die zouden een doos van Pandora openen waar weinigen voor voelen, en trouwens, waarover precies moet men onderhandelen? Blijft over heronderhandeling over het protocol, dat bij het verdrag hoort en Denemarken al het recht geeft om straks bij de beslissing om de EMU te starten (de zogenaamde derde fase), niet mee te doen. Een nieuw protocol zou, om de Denen over de streep te trekken, ruimer moeten zijn en ook betrekking moeten hebben op de andere 'pijlers' van het verdrag, zoals die over een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Men kan ook een tegengestelde weg inslaan met de stelling dat het niet aangaat dat een land elf andere belet een nieuw verdrag te sluiten. Het Verdrag van Maastricht zou dan een verdrag van elf moeten worden. Zonder Deense medewerking is die weg zowel juridisch als politiek hoogst gecompliceerd. Naar vorm zou het Verdrag van Maastricht, dat nu opgesteld is als een wijziging van het Verdrag van Rome, moeten worden herschreven. Inhoudelijk mag het er niet mee in strijd komen. Als 'oplossing' voor deze problemen wordt wel de mogelijkheid geopend Denemarken, als het Maastricht blijft afwijzen, uit de EG te zetten of te vragen uit te treden. Dit is niet een mogelijkheid waarin het Verdrag van Rome voorziet. Het is dan ook verre van zeker of alle elf bereid zouden zijn een dergelijke weg te gaan. De

Britten zouden grote problemen zien. En ik sluit niet uit dat ook kleine landen, hoe graag zij Maastricht ook willen, zich zullen afvragen of het wel hun belang is er aan mee te werken een eerder gesloten verdrag te negeren als dat zo uitkomt: juist hun belang is dat verdragen worden nageleefd. Deze weg is dan ook moeilijk begaanbaar en is hoogstens een ultimatum remedium. Dan is er nog een derde richting: het Verdrag van Maastricht in de elf te ratificeren om zo duidelijkheid te geven over het einddoel, en verder te doen wat mogelijk is zonder dat het verdrag van kracht geworden is. Wat de EMU betreft zou in 1994 de tweede fase beginnen, zonder soevereiniteitsoverdracht, maar met een nieuwe instelling: het Europees Monetair Instituut. Dat zou een institutionele wijziging zijn die op grond van artikel 102A van het nu bestaande Verdrag verdragswijziging vereist. Dat kan dus niet. Maar in wezen zou het EMI geen taken krijgen die het huidige Comité van presidenten van centrale banken niet zou kunnen vervullen als men dat met zijn allen wil. Dit betekent verlenging van de huidige eerste fase. Wie dat ervaart als vertraging moet wel bedenken dat van de convergentie die grotendeels in de eerste fase had moeten worden verwezenlijkt en die vereist is om één munt mogelijk te maken nog niet zo veel terecht is gekomen. De komende tijd zou niet slechts moeten worden benut om de noodzakelijke convergentie alsnog te bereiken, maar tevens om ons nu al te verdiepen in de nadere uitwerking van iets dat anders bij de 'verbreding' actueel was geworden: het vraagstuk van meer snelheden. Het nee van de Denen is niet gericht tegen de Europese Gemeenschap en de daarbij behorende interne markt, waarvan zij deel uitmaken en dat willen blijven doen, iets waartoe het Verdrag van Rome hun het recht geeft. Wat zij niet willen is zich binden aan verdergaande integratie. Men zou kunnen betogen dat het Verdrag van Maastricht hen daar in feite toch al niet toe zou binden. Maar misschien is er bij de Denen behoefte aan meer duidelijkheid dat zij kunnen blijven volstaan met de status quo, terwijl zowel de Economische en Monetaire Unie als de Politieke Unie opties zijn die zij later alsnog kunnen kiezen. En misschien is die mogelijkheid ook voor toekomstige leden aantrekkelijk. Het zou een formalisering betekenen van meer snelheden, waarvan men toch al kon weten dat alleen zo één munt in deze eeuw denkbaar zou zijn. Dat heeft gevolgen voor de tekst van Maastricht maar toetreding van nieuwe leden vergt in ieder geval aanpassing. Het is geen oplossing die hier wordt aangedragen, het zijn mogelijkheden die worden opgesomd, ieder met haar eigen bezwaren. Het Deense 'nej' plaatst Europa voor politieke problemen, die politieke oplossingen vergen.

De auteur is directeur van de Nederlandsche Bank en hoogleraar Europese Studies aan de Universiteit van Amsterdam. Deze beschouwing is geschreven op verzoek van de redactie van ESB.